

به نام خدا

جمهوری اسلامی ایران

وزارت کشور

سازمان امور اجتماعی

مرکز رصد اجتماعی کشور

دستورالعمل

هیأت‌های اندیشه‌ورز

بازنگری شده در بهار 1401

1- مقدمه

قرار گرفتن جامعه ایران در معرض فرآیندهای نوسازی و توسعه اقتصادی و اجتماعی و عدم توجه به شرایط و اقتضانات ملی، منطقه‌ای و محلی در این فرآیند، از ضعف‌های اصلی برنامه توسعه و تعالی اجتماعی می‌باشد. شرایط یاد شده تغییرات و تحولات عمیقی در ساختارهای کلان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین انگاره‌ها و شخصیت جوامع را موجب شده است. این تحولات و دگرگونی‌ها مسائل و روندهایی مانند رشد بی رویه مهاجرت، افزایش نرخ شهرنشینی، رشد سکونت‌گاه‌های غیررسمی، جوانی جمعیت، رشد سوادآموزی و گسترش آموزش عالی، افزایش سالمندی، زنان سرپرست خانوار، فرسایش سرمایه اجتماعی و بروز مسائل و آسیب‌های اجتماعی نوپدید همراه بوده است حجم بالای این تحولات و تغییرات، به سهم خود می‌توانند مسائل اجتماعی متفاوت و گسترده‌ای را ایجاد کنند.

خوشبختانه درک انقلابی و جهادی اندشمندان جوان کشور در ارایه راهکارهای ارزشمند علمی و متدینانه که بتواند مسیرهای تعالی بخش جامعه ایران را در سایه اندیشه‌های خلاق کند ظرفیت ارزشمندی است که باید به کار گرفته شود.

مع الوصف، درک ضرورت‌های امروز و فردای جمهوری اسلامی ایران در دست یابی به توسعه و تعالی پایدار، شناخت تحولات یاد شده و پیامدهای آن، مستلزم دخالت آگاهانه، علمی، مدبرانه و همه جانبه با بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های ملی، استانی و محلی و همچنین تجربه‌های موفق بین‌المللی است.

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با نگاه و بینش عمیق و راهبردی عالمانه و دلسوزانه در جلسات متعدد خطاب به مسئولین نظام به این تحولات و تغییرات داخلی و خارجی (ملی و بین‌المللی) اشاره داشته و در جلسات متعددی که با مسئولین نظام داشته اند به ضرورت تشکیل هیأت‌های اندیشه ورز برای کمک به برنامه ریزان و تصمیم گیران حوزه اجتماعی تأکید نموده و چارچوب کلی فعالیت‌های هیأت‌های اندیشه ورز را نیز تعیین فرموده اند.

در اجرای ماده 80 قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، و همچنین موافقت اصولی سازمان اداری استخدامی کشور با تشکیل گروه هیأت‌های اندیشه ورز ذیل دفتر مطالعات، رصد و پیوست اجتماعی طی نامه به شماره 110/17462 / دم به تاریخ 30 / 10 / 1397، این دستورالعمل در 7 ماده به صورت آزمایشی برای یک سال تدوین و ابلاغ گردید که در خرداد 1401 مطابق مفاد زیر بازنگری شد. امید است با بهره‌گیری از توان علمی و تجربی چهره‌های اندیشمند منطقه ای و ملی، توان مقابله با آسیب‌های نگران کننده کشور افزون و در مسیر جامعه‌ای با نشاط و سالم پیش برویم.

ماده 1: اهداف

- 1- شناخت و مهندسی مسائل و آسیب‌های اجتماعی کشور با تکیه بر اسناد و شواهد عینی .
- 2- شناخت و مهندسی مسائل و آسیب‌های اجتماعی شایع در استان ها با تکیه بر اسناد و شواهد عینی .
- 3- بکارگیری مشارکت اندیشمندان منطقه‌ای در طرح موضوعات مهم اجتماعی قابل طرح در شورای اجتماعی کشور.
- 4- بکارگیری رویکردهای دینی و انقلابی برگرفته از متون اسلامی در مواجهه با آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه افزایش طلاق و حفظ پایداری خانواده.
- 5- یافتن راهکارهای علمی و تجربی در ایجاد نشاط و سلامت اجتماعی و حفظ سرمایه اجتماعی کشور.
- 6- آسیب شناسی اجتماعی برنامه توسعه اجتماعی برپایه شرایط و اقتضائات محیطی و محلی .
- 7- کمک به تدوین برنامه‌های جامع توسعه اجتماعی و فرهنگی کشور و استانها .
- 8- مشارکت نخبگان و آگاهان اجتماعی و استفاده از توان و ظرفیت‌های علمی و تجارب آنان در برنامه‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی در سطوح ملی، استانی و محلی .
- 9- افزایش پذیرش عمومی سیاست‌های اجتماعی (اجماع سازی) در سطوح استانی و محلی .

ماده 2: وظایف و مأموریت ها

- 1- شناسایی و تعریف مسئله و آسیب اجتماعی با توجه به شرایط و اقتضائات ملی و استانی .
- 2- ارائه گزارش های توصیفی، تحلیلی و راهبردی مبتنی بر شواهد عینی .
- 3- ارائه پیشنهادها و راهکارهای علمی و اجرایی به منظور پیشگیری، کنترل و کاهش مسائل و آسیب‌های اجتماعی شناسایی شده .
- 4- نظارت و ارزیابی سیاست‌ها و اقدامات اجتماعی انجام گرفته در استان .
- 5- همکاری و هماهنگی با سازمان ها و دستگاه‌های اجرایی ذی ربط با مسائل و آسیب های اجتماعی شناسایی شده با هدف برنامه‌ریزی و تمهیدات لازم به منظور کنترل و کاهش مسائل اجتماعی در سطوح ملی و استانی.

6-ارایه پیشنهادات لازم جهت طرح در شورای اجتماعی کشور.

ماده 3: نحوه فعالیت هیأت های اندیشه ورز

فعالیت هیأت های اندیشه ورز دارای سه بخش است :

1-هیأت اندیشه ورز ملی (مرکزی) مستقر در وزارت کشور به عنوان هیأت راهبردی اندیشه ورز کشور.

این هیأت که مسئولیت اصلی سیاست گذاری،سازماندهی و هدایت کلان برنامه و طرح های هیأت اندیشه ورز را در بخش ستادی و ملی به عهده دارد در وزارت کشور مستقر می باشد.

2- هیأت های اندیشه ورز استانی (مستقر در مراکز استان ها)

این هیأت که در کلیه مراکز استان ها مستقر می باشند،ضمن اجرای طرح ها و برنامه های پیشنهادی از سوی هیأت اندیشه ورز مرکزی،مسئولیت رصد و پایش،آنالیز و بررسی جامع مسائل و آسیب های اجتماعی هر استان را بر عهده دارد.

3-کارگروه های ویژه آسیب های اجتماعی

در مجموعه هیأت اندیشه ورز ملی(مرکزی)،در راستای پنج محور اصلی مسائل و آسیب های اجتماعی در کشور،پنج کارگروه ویژه پیش بینی شده است که شرح تفصیلی آن در ماده 13 قید شده است.

ماده 4: فعالیت های هیأت اندیشه ورز ملی (مرکزی)

1- سیاست گذاری و برنامه ریزی کلان در قبال مسائل و آسیب های اجتماعی کشور .

2- هماهنگی سازی با سازمان ها و دستگاه های اجرایی مرتبط با مسائل اجتماعی با برنامه های توسعه اجتماعی کشور و حوزه های کاری سازمان امور اجتماعی کشور .

3- نظارت و ارزیابی فعالیت های هیأت های اندیشه ورز استانی .

4- ارائه رهنمودها و پیشنهادهای راهبردی به هیأت های اندیشه ورز استانی .

5- بررسی گزارش ها و مصوبات هیأت های اندیشه ورز استانی؛ تأیید، نهایی سازی و ارسال به شورای اجتماعی کشور

6- مساله يابی موضوعات خاص جهت تصميم سازی مديران کشور.

ماده 5 : فعاليت‌های هیأت‌های اندیشه ورز استانی

- 1- پایش و رصد مسائل و آسیب‌های اجتماعی شایع در استان .
- 2- ارزیابی، کارشناسی و رتبه بندی (ranking) مسائل اجتماعی استان .
- 3- ارائه تحلیل های اجتماعی و راه‌کارهای مناسب جهت کنترل و کاهش مسائل و آسیب‌های اجتماعی استان .
- 4- حمایت از پایان نامه‌ها و رساله‌های تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی مرتبط با مسائل اجتماعی استان .
- 5- انجام مطالعات و تحقیقات در ارتباط با مسائل اجتماعی با همکاری و مشارکت سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی مربوطه، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان .
- 6- تهیه و تدوین اولویت‌های تحقیقاتی و پژوهشی در ارتباط با مسائل اجتماعی استان .
- 7- ارسال گزارش‌ها و مصوبات جلسات هیأت اندیشه ورز استانی به دبیرخانه مرکزی هیأت اندیشه ورز کشور (مستقر در وزارت کشور)

ماده 6 : ترکیب اعضای هیأت اندیشه ورز

اعضای هیأت اندیشه ورز دارای دو ترکیب اصلی است :

الف) ترکیب اعضای هیأت اندیشه ورز ملی (مرکزی)

ب) ترکیب اعضای هیأت‌های اندیشه ورز استانی .

الف) ترکیب اعضای هیأت اندیشه ورز ملی (مرکزی)

1- ریاست هیأت : معاون وزیر و رئیس سازمان امور اجتماعی کشور

2- جانشین رئیس هیأت: رئیس مرکز رصد ملی

3- دبیر هیأت : یکی از چهره‌های علمی مرتبط با انتخاب رییس هیأت

4- تعداد اعضا : 10 تا 12 نفر از اشخاص حقوقی و حقیقی با تخصص و سوابق اجرایی مرتبط با مأموریت و فعالیت‌های سازمان امور اجتماعی .

5- اعضای هیأت اندیشه ورز ملی یا مرکزی توسط رئیس سازمان امور اجتماعی منصوب خواهند شد .

6- حکم اعضای هیأت یک ساله خواهد بود و انتصاب مجدد آنان بلامانع می باشد .

7- در صورت عدم حضور رئیس هیأت، جانشین رئیس هیأت، ریاست جلسه را به عهده خواهند داشت .

8- جلسات هیأت اندیشه ورز ملی (مرکزی) با حضور نصف به‌علاوه یک اعضاء رسمیت می یابد و تصمیمات آن با رأی اکثریت حاضر در جلسه به تصویب می رسد.

(ب) ترکیب اعضای هیأت اندیشه ورز استانی

1- ریاست هیأت: معاون سیاسی و اجتماعی استانداری

2- دبیر هیأت: مدیر کل اجتماعی استانداری.

3- تعداد اعضا: 8 تا 10 نفر از متخصصین حوزه‌های علوم اجتماعی به‌ویژه در رشته‌های جامعه‌شناسی، روانشناسی، حقوق (جزا و جرم شناسی) مردم شناسی، علوم سیاسی، اقتصاد و مدیریت

4- اعضای هیأت اندیشه ورز استانی به پیشنهاد معاون سیاسی و اجتماعی استانداری و با حکم استاندار منصوب خواهند شد .

5- حکم اعضای هیأت اندیشه ورز استانی یک ساله خواهد بود و انتصاب مجدد آنان بلامانع است .

6- دونفر از مدیران دستگاه‌های اجرایی استان ، متناسب با موضوع و دستور کار جلسه ، به صورت مدعو در جلسه هیأت اندیشه ورز استانی شرکت خواهند داشت .

7- اعضای مدعو به انتخاب دبیر هیأت و تایید رئیس هیات و بدون حکم و رأی خواهند بود.

8- در صورت عدم حضور رئیس هیأت، دبیر هیأت، ریاست جلسه را به عهده خواهد داشت.

9- جلسات هیأت اندیشه ورز استانی با حضور نصف به‌علاوه یک اعضاء رسمیت می یابد و تصمیمات آن با رأی اکثریت حاضر در جلسه به تصویب می رسد.

10- مدیر کل امور اجتماعی استانداری موظف است نسبت به طرح نتایج حاصل از فعالیت‌های هیأت اندیشه ورز استانی در "شورای برنامه ریزی اجتماعی استان" اقدام و در جهت عملیاتی شدن آن تلاش نماید.

ماده 7: مشخصات تحصیلی اعضاء هیأت اندیشه ورز

اعضای هیأت اندیشه ورز مرکزی و استانی بایستی دارای تحصیلات تکمیلی، ترجیحاً دکترای تخصصی و حرفه‌ای مرتبط با حوزه علوم اجتماعی یا تربیتی و حوزوی معادل دکتری باشند که شرح دقیق آن در مواد 6 و 11 این آئین نامه بیان گردید.

ماده 8: گزارش‌ها

1- ارزیابی عملکرد هیأت اندیشه ورز استانی براساس گزارش‌های توصیفی، تحلیلی و راهبردی ارائه شده از سوی آنها صورت خواهد گرفت. این گزارش‌ها می‌بایست در راستای وظایف و مأموریت‌های تعیین شده در ماده 2 آئین نامه باشد.

2- دبیر هیأت اندیشه ورز استانی موظف است حداکثر یک هفته پس از تشکیل جلسات، صورت جلسه تنظیمی را به دبیرخانه مرکزی هیأت‌های اندیشه ورز مرکزی ارسال نماید.

3- دبیر هیأت اندیشه ورز مرکزی موظف است کلیه گزارش‌ها را جهت ارزیابی در سامانه DMS مرکز رصد اجتماعی بارگذاری نماید.

4- دبیرخانه‌های هیأت اندیشه ورز مرکزی و استانی ملزم می‌باشند نسبت به مستندسازی و مجموعه سازی گزارش‌ها، تحلیل‌ها و مصوبات جلسات هیأت اقدام شایسته به عمل آورند.

ماده 9: وظایف دبیرخانه هیأت اندیشه ورز استانی

1- هماهنگی جهت انتخاب اعضاء هیأت و پیگیری صدور حکم

2- برگزاری منظم جلسات هیأت

3- ارائه پیشنهاد جهت گزارش جلسه فوق العاده (در صورت نیاز)

4- تعامل و ارتباط مستمر با دبیرخانه مرکزی هیأت اندیشه ورز

5- دریافت پیشنهادهای و اولویتهای پژوهشی از اعضا و طرح آن در جلسات تخصصی هیأت

6- بارگذاری گزارشها در سامانه DMS

7- پیگیری جهت عملیاتی کردن مصوبات هیأت از طریق شورای برنامه ریزی اجتماعی استان

8- شناسایی موانع اجرایی مصوبات هیأت و طرح آن در جلسه هیأت اندیشه ورز و ارسال گزارش.

ماده 10: اعتبارات

1- بودجه و اعتبار جلسات هیأت های مرکزی و استانی اندیشه ورز از محل اعتبارات هیأت های اندیشه ورز (که سالیانه به پیشنهاد مرکز رصد اجتماعی و تأیید ریاست سازمان امور اجتماعی کشور تعیین می شود؛ و اعتبارات اجتماعی استانداریها، قابل تأمین است.

تبصره 1: پرداخت اعتبار به صورت سالیانه و براساس ارزیابی عملکرد یک ساله هیأت اندیشه ورز استانی طبق ماده 10 آئین نامه خواهد بود.

تبصره 2: پرداخت اعتبارات منوط به تأیید عملکرد هیأت استانی ، توسط مرکز رصد اجتماعی خواهد بود.

تبصره 3: ارزیابی عملکرد استان ها بر مبنای فعالیت های انجام شده در استان و خروجی های آن در پایان هر سال انجام می گیرد.

ماده 11: مشخصات هیأت های اندیشه ورز

هیأت های اندیشه ورز متشکل از 8 الی 10 نفر از صاحب نظران دانشگاهی و حوزوی مرتبط با مسائل و آسیب های اجتماعی و مأموریت تخصصی سازمان امور اجتماعی کشور می باشد که عمدتاً در سازمان ها و نهادهای علمی و پژوهشی و موسسات تخصصی وابسته به آن سازمان دهی شده اند و از سوی دیگر بخشی از نخبگان ملی و محلی می باشند که در دستگاه های اجرایی و یا نهادهای بخش خصوصی فعالیت دارند.

اعضای هیأت های اندیشه ورز ملی، ترکیبی از مجموعه ذیل می باشد:

❖ متخصصین حوزه علوم اجتماعی به معنای اعم کلمه (شامل جامعه شناسی، حقوق (جزا و جرم شناسی)، روانشناسی، اقتصاد، علوم سیاسی، مدیریت، خدمات اجتماعی، مددکاری اجتماعی، رفاه اجتماعی و ...)

- ❖ مدیران صاحب تجربه در امر سیاست گذاری اجتماعی
- ❖ روسا و فعالان متخصص انجمن‌های علمی ، پژوهشکده‌ها، اندیشکده‌ها و سایر مراکز علمی و پژوهشی کشور
- ❖ سازمان‌های مردم نهاد و فعالان متخصص در عرصه کاهش، کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و ارتقاء توسعه اجتماعی

ماده 12: اولویت‌های کاری هیأت‌های اندیشه ورز

محورهای اصلی فعالیت هیأت‌های اندیشه ورز به عنوان اولویت‌های ویژه در دو بخش می باشد:

- 1- منویات مقام معظم رهبری در حوزه اولویت دار آسیب‌های اجتماعی (شامل؛ اعتیاد به مواد مخدر، طلاق، حاشیه نشینی و سکونت‌گاه‌های غیر رسمی، مفاسد اخلاقی و اجتماعی و ...)
- 2- آسیب‌ها و مسائل اجتماعی شایع و خاص در هر منطقه و استان که حسب پایش منطقه‌ای و استانی، تحلیل اسناد و مدارک و مطالعات میدانی حاصل می شود.

ماده 13: کار گروه‌های تخصصی هیأت اندیشه ورز

در مجموعه هیأت اندیشه ورز ملی(مرکزی)،به تناسب اولویت‌های اصلی آسیب‌های اجتماعی در کشور، کارگروه‌های تخصصی فعالیت دارند.اهم این کارگروه ها عبارتند از:

- 1- کارگروه تخصصی اعتیاد و مواد مخدر
- 2- کارگروه تخصصی طلاق
- 3- کارگروه تخصصی حاشیه نشینی و سکونت‌گاه‌های غیر رسمی
- 4- کارگروه تخصصی مفاسد اخلاقی و اجتماعی
- 5- کارگروه تخصصی کودکان کار و خیابان

ماده 14: مرکز آسیب های اجتماعی

1- هر یک از مسائل و آسیب های اجتماعی مندرج در ماده 13 در قالب یک مرکز تخصصی (قرارگاه) اداره و از سوی کارگروه های تخصصی پشتیبانی می شوند.

2- در مجموعه سازمان امور اجتماعی وزارت کشور، مراکز آسیب های اجتماعی در قالب قرارگاه های تخصصی پنجگانه پیش بینی شده که عبارت است از:

الف) مرکز (قرارگاه) تخصصی اعتیاد و مواد مخدر

ب) مرکز (قرارگاه) تخصصی طلاق

ج) مرکز (قرارگاه) تخصصی حاشیه نشینی و سکونتگاه های غیررسمی

د) مرکز (قرارگاه) تخصصی مفاسد اخلاقی و اجتماعی

ه- مرکز (قرارگاه) تخصصی کودکان کار و خیابان

3- هر یک از مراکز تخصصی آسیب های اجتماعی دارای 5 الی 7 عضو بوده که با حکم ریاست سازمان امور اجتماعی کشور فعالیت خواهند داشت.

4- بررسی و مهندسی آسیب های اجتماعی کشور و معرفی این آسیب ها به هیأت های اندیشه ورز مرکزی ملی (مرکزی)، همچنین پیشنهاد و معرفی اولویت های ویژه به هیأت های استانی و کارگروه های تخصصی مسائل و آسیب های اجتماعی از اهم فعالیت این مراکز تخصصی است.

5- اعضای کارگروه تخصصی آسیب های اجتماعی الزاماً بایستی دارای مدرک تحصیلی دکترای تخصصی (Ph.D) مرتبط با مسائل و آسیب های اجتماعی باشند.

این دستورالعمل دارای یک مقدمه، 14 ماده و 3 تبصره می باشد که در خرداد 1401 مورد بازنگری و نهایی شده است.